

Liliana IACOBESCU

ASTRID PHILIPPI-NIEDERMAIER

Ne-am cunoscut la București, la Liceul de Muzică nr. 1 (azi Liceul „Dinu Lipatti”), unde Astrid venise să studieze viola, la îndemnul verișoarei sale, Christa Depner. Împărțeam sălile și coridoarele aceluiași Liceu, dar traiectoriile noastre încă nu se intersectaseră – ea era în clasa B, iar eu în clasa A. Știam și eu ceea ce știa toată lumea, și anume faptul că Astrid Philippi era cea mai strălucită elevă din clasa ei, premiantă I în toți anii, reclamând astfel admirația și respectul nostru.

Abia mai târziu, când eram studente în același an și amândouă la secția instrumentală a Conservatorului „Ciprian Porumbescu” din București (azi UNMB), ne-am apropiat mai mult. În primii ani, am lucrat împreună, la clasa de muzică de cameră a Irinei Botez-Staicu, Sonatele de Arthur Honegger și Paul Hindemith pentru violă și pian, cimentând prietenia noastră.

A urmat o invitație la Brașov, orașul ei natal. Această vizită a constituit primul meu contact direct cu Ardealul și cu lumea sașilor. Fiind crescută în București, nu avusesem ocazia de a cunoaște în profunzime această zonă. Îmi amintesc cu câtă răbdare și dragoste, dar și cu câtă mândrie, m-a inițiat în tainele Brașovului, prezentându-mi istoria și arhitectura orașului, fără să bănuiesc în acel moment că aveam să-mi petrec o bună parte din viață în acest vechi centru cultural. Am realizat atunci cât de mult aparținea Astrid acestei lumi, ce fire tainice o legau de tradițiile strămoșești.

Cu această ocazie, i-am cunoscut familia, o veche și distinsă familie săsească, cu cărturari din tată în fiu. Mama – Maja Philippi, născută Depner – preda istoria la Liceul „Honterus”, iar tatăl – Kurt Philippi – preda geografia la același liceu. I-am cunoscut și frații, pe Friedrich (ulterior profesor de geografie la Sibiu) și pe Kurt (violoncelist și dirijor, având un rol de seamă în organizarea vieții muzicale religioase a Sibiului). Marea mea surpriză și bucurie a fost să întâlnesc și pe bunica lui Astrid, sculptorița Margareta Depner, care m-a primit cu mare căldură.

Tot atunci, am fost introdusă în familia verișoarei, Christa Depner, în casa căreia am participat la neuitate seri de muzică de cameră. De altfel, acest verb – *musizieren* – face parte intrinsecă din viața acestei comunități, în toate familiile existând un pian, precum și alte instrumente, dar mai ales dragostea pentru muzică, ce ne duce cu gândul mult în urmă, când în familia Bach (și în câte altele!?) răsunau armonii celeste...

Prin kolegele mele, Astrid Philippi și Christa Depner, am avut privilegiul de a mă apropia de mentalitatea săsească și am realizat faptul că Biserica constituia forța care ținea unită această comunitate. Viața ei se ordona în ritmul sărbătorilor religioase. Biserica Neagră și celebrul ei organist, Eckart Schlandt, era inima care pulsa, trimițându-și razele pretutindeni. La concertele ce aveau loc frecvent, ca și la alte evenimente importante, familiile lui Astrid și Christa participau cu trup și suflet, fie cântând în cor, fie în orchestră, fie prin simpla prezență.

Întorcându-ne pe firul evenimentelor, nu numai eu am avut acces într-o lume diferită de a mea, dar și Astrid a fost nevoită să se integreze într-o comunitate cu totul nouă pentru ea. Schimbul de

informații a fost benefic de ambele părți. Din negura timpului, îmi vin în minte două exemple, ce ar putea ilustra cele enunțate mai sus. În casa mea, Astrid l-a cunoscut pe medicul și scriitorul Ion Biberi, care dorea să converseze cu cineva în limba germană. Astrid s-a dovedit a fi persoana potrivită. În casa acestui erudit, înconjurat de mii de cărți, vor fi avut loc conversații interesante, pe teme din cele mai diverse...

În decursul prieteniei noastre, s-a făcut simțită permanent întrepătrunderea a două culturi diferite. Împreună studiam estetica, pe care în acei ani o preda la Conservator George Bălan, și încercam să deslușim tainicele legături dintre muzică și literatură, muzică și celelalte arte, muzică și filosofie.

Nu în ultimul rând, legătura dintre noi s-a concretizat și în Recitalul pe care l-am avut la Brașov, organizat de Filarmonică, la 15 martie 1970, când am cântat împreună Hammer – Sonata în Sol major pentru violă și pian, și Hindemith – Sonata op. 11 nr. 4 pentru violă și pian.

Odată anii de studiu la Conservator încheiați, Astrid a intrat ca violistă în Filarmonica „Gh. Dima” din Brașov, ca și verișoara ei, Christa Depner. Aici a activat între anii 1968-1989, fiind în același timp cadru didactic la Liceul de Muzică, tot din Brașov.

De o rară inteligență, trăsătura ei de caracter dominantă era seriozitatea. Avea un cult al perfecțiunii, o voință de fier și o dăruire totală pentru lucrul bine făcut. Toate acestea cereau un efort ieșit din comun, pentru care mai târziu avea să plătească. Hărnicia se îmbina la ea cu generozitatea, deoarece era o ființă care trăia pentru a-i ajuta pe cei din jur. Această calitate izvoră și din profunda ei credință, care îi dădea tăria și curajul de a merge mai departe. Încercările nu au ocolit-o, dar le-a făcut față cu noblețea și stoicismul care o caracterizau. Și tot într-o muncă susținută și îndeplinită cu abnegație și-a găsit rostul și menirea.

Un om de o asemenea anvergură sufletească nu se putea mărgini la rolul de instrumentist într-o orchestră. Preocupările ei au fost variate și au cuprins mai multe domenii.

Astfel, ea activa în Cvartetul compus din Nina Alexandrescu – vioara I, Gogy Güttler – vioara a II-a, Aneta Niculescu – violă, Edda Togănel – violoncel. Sunt multe de povestit despre acest Cvartet, ce-și avea repetițiile de două ori pe săptămână, în apartamentul plin de farmec al Ninei Alexandrescu. Aceasta din urmă era o mare violonistă, formată la Paris, în preajma lui George Enescu, ca și soțul ei, compozitorul și muzicologul Romeo Alexandrescu. Era și un om deosebit, care coagula în jur oameni de aceeași factură cu ea. La vioara a II-a, se afla Gogy Güttler, mama celebrului contrabasist Wolfgang Güttler. La violă, cânta Aneta Niculescu, soția marelui dirijor Dinu Niculescu și mama lui Aurel Niculescu, iar la cello – Edda Togănel, cea care fusese unul din stâlpii Filarmonicii din Brașov, încă de la înființare (soră cu Gogy). În anii din urmă, Astrid a înlocuit-o la violă pe Aneta Niculescu. Iată ce scrie Nina Alexandrescu în *Jurnalul* ei, la 28 februarie 1982: „*M-a vizitat Astrid, fetița care mi-e din zi în zi tot mai dragă. Este atât de bună și de atentă cu mine, dar nu de asta o iubesc, mi-e dragă fiindcă este așa cum este... e bună, deșteaptă, cuminte, discretă, modestă și excelentă muziciană, și toate aceste calități le posedă la superlativ, dar nu face caz de ele, niciodată nu caută să atragă atenția, nu caută să arate ce știe și ce poate. Și... mai are o însușire care pe mine mă încântă... : are umor*”.

Nu putem destul să reliefăm această calitate a lui Astrid – modestia. Se întâmplă rareori ca un om atât de dotat să fie și atât de smerit, pe cât era ea.

O altă calitate rară era bunătatea, pe care o revărsa din plin asupra tuturor. Puțină lume știe că ea îi ajuta pe oamenii sărmani și bolnavi, că mângâia pe cei în suferință, mergând la azilul de bătrâni, în puținele ei ore libere.

Tot marea ei bunătate a făcut-o să se aplece asupra educației copiilor, aceasta constituind o latură importantă a activității ei. În cadrul Filarmonicii, s-a preocupat de cursuri de inițiere muzicală pentru

preșcolari și școlari, ca și de regizarea unor concerte-lecții pentru toate ciclurile școlare. Această activitate va fi îmbogățită ulterior, devenind un punct de interes central.

Astrid Philippi a activat și ca cercetător-muzicolog, ei îi datorăm cartea *Odae cum harmoniis (Honterus)*, apărută în 1983, la Editura Muzicală, București. Împreună cu Gernot Nussbächer, ea s-a ocupat de transcrierea, studiul introductiv și îngrijirea ediției. Este vorba de cea mai veche tipăritură muzicală a țării noastre (1548) și cuprinde o culegere de ode, editată la Brașov de marele umanist sas Johannes Honterus. Gernot Nussbächer a cercetat partea istorică, iar Astrid partea muzicală. În acest sens, ea zugrăvește o frescă a muzicii din Brașovul medieval, apoi încadrează oda ca gen în istoria muzicii europene. Urmează descrierea structurii metro-ritmice a odelor, analiza muzicală a odelor și probleme de interpretare.

Întreaga lucrare denotă o extremă acribie și acea seriozitate despre care am vorbit și care o făcea să pătrundă mereu în adâncul lucrurilor. Prin temeinicia studiului, prin perfecțiunea redării, această lucrare putea să constituie o teză de doctorat.

Căsătoria cu arhitectul Paul Niedermaier o va purta pe Astrid la Sibiu, unde-și va petrece ultimii ani de viață (1989-1998). Acolo va activa la Liceul de Artă și la Colegiul pedagogic „Andrei Șaguna”, intensificând preocupările ei în direcția educației muzicale. Încă de la Brașov, a încercat să pună în practică ideile lui Carl Orff (1895-1982), confecționând, împreună cu elevii, instrumente simple, asemenea celor concepute de compozitorul german.

La Sibiu, însă, a reușit să intre în posesia instrumentariului Orff, lucrând cu pasiune și devotament fără margini cu elevii ei, pe care i-a iubit și care, la rândul lor, au iubit-o. Munca ei s-a concretizat în serbările și concertele pe care le-a susținut cu elevii, precum și în apariția cărții *Educație muzicală modernă*, în 1999, la Editura Hora din Sibiu. Mai întâi, cartea a constituit lucrarea ei pentru Gradul II didactic, grad pe care l-a susținut cu ultimele ei forțe. Avem, așadar, prin această carte, un cântec de lebedă, pe care trebuie să-l apreciem ca atare.

Ca și prima carte, valoarea ei incontestabilă o recomandă ca pe o teză de doctorat, și este cu atât mai prețioasă, cu cât constituie o primă abordare a acestui subiect în România, realizată cu o mare complexitate, încercându-se tratarea subiectului exhaustiv. Ideea în sine aduce o mare originalitate, fiind o alternativă reușită în educația muzicală a copiilor.

După ce prezintă geneza acestui model de educație muzicală – *Schulwerk* –, autoarea îl descrie din punct de vedere didactic, cu obiectivele lui (stimularea gândirii independente și a fanteziei creatoare) și principiile lui (formarea omului pentru muzică și prin muzică). Apoi trece în revistă instrumentariul Orff, compus din instrumente naturale (bătăi din palme, pocnituri din degete, tropăituri cu picioarele) și instrumente confecționate din lemn, metal, piele (de exemplu: de lemn – blocul de lemn, castaniete, morișcă; din metal – triunghiu, talgere, clopoței, xilofon; din piele – tobe).

Ultimele capitole se ocupă de integrarea instrumentariului Orff în pregătirea viitorilor dascăli și de perspective de aplicare a modelului de educație muzicală *Schulwerk* în învățământul românesc.

Este necesar să adăugăm că autoarea a participat la două cursuri de inițiere în Germania, și că bibliografia este foarte bogată, cuprinzând 88 de titluri.

Așa cum spune prof. univ. dr. Hans Peter Türk în Prefață, „trebuie să fim recunoscători pentru faptul că Astrid Niedermaier a pus o piatră de temelie la înnoirea educației muzicale din țara noastră și avem convingerea că toți aceia care au avut norocul de a se număra printre discipolii ei, vor duce mai departe ideile pentru care a militat distinsa lor profesoară”.

La 13 iulie 1998, la numai 54 de ani, Astrid Philippi-Niedermaier ne-a părăsit, lăsând în urmă un gol, pe care cu greu l-ar putea umple altcineva. Prin viața și activitatea ei, ne-a lăsat un model, pe care noi toți, cei care am iubit-o și am apreciat-o, ne străduim să-l urmăm.

Astrid Philippi-Niedermaier
Résumé

Astrid Philippi-Niedermaier (1944, Brașov – 1998, Sibiu) a joué de l’alto pendant 21 ans, dans l’Orchestre Philharmonique de Brașov, étant en même temps professeur d’alto au Lycée de Musique de Brașov.

Son mariage l’emmène à Sibiu, en 1989, où elle est également professeur d’alto au Lycée d’Art et au Collège „Andrei ^a aguna”.

Avec Gernot Nussbächer, elle a édité en 1983 *Odae cum harmoniis 1548 (Honterus)*, le plus ancien ouvrage imprimé en Roumanie.

Elle s’est beaucoup occupée de l’éducation des enfants, activité concrétisée dans l’apparition de son livre *Éducation musicale moderne* (1999), où elle présente la conception pédagogique et les instruments Orff.